

Onderbouwing Kijkwijzer leerkrachtgedrag bij reflectiegesprekken over het PLP

Het observeren van leerkrachtgedrag tijdens een reflectiegesprek gebeurt in de gemaakte kijkwijzer op 5 punten, namelijk

1. Houding van de leerkracht
2. Vragen stellen
3. De gesprekslijn
4. Het stimuleren van reflectie en vaardigheden
5. De ruimte die de leerling krijgt om na te denken.

Deze 5 elementen zijn voortgekomen uit een literatuuronderzoek naar reflectiegesprekken.

Houding van de leerkracht: Een positieve open houding geeft de leerling vertrouwen en de nodige veiligheid (Marzano & Miedema, 2008; Yeager & Dweck, 2012). Een actieve houding en oogcontact geven aan dat de leerkracht geïnteresseerd is in de leerling.

Vragen stellen: Door het stellen van vragen wordt het denkproces op gang gebracht. Hierbij zijn een aantal type vragen stimulerend (Delfos, 2005; Wisse & Monique H.R.M.A. van der Heijden, 2011) namelijk open vragen, verduidelijkende vragen en waarom-vragen naast het doorvragen op een onderwerp zorgen voor een versterking van de bewustwording.

De gesprekslijn: Door eerst gesloten vragen te stellen kan een gesprek op gang worden gebracht.

Vervolgens kunnen er meer open vragen worden gesteld. Een leerling kan antwoorden geven over een concrete situatie. Idealiter vraagt de leerkracht wat er gebeurt is tijdens een concrete (leer)situatie dan welk gevoel bij die ervaring hoort en tot slot wat de leerling hiervan heeft geleerd. Samenvatten zorgt dan dat de leerling gespiegeld krijgt hoe zijn antwoorden worden begrepen. Ook het herhalen van een antwoord kan dit effect hebben. De leerkracht kan in het gesprek steeds weer teruggaan naar een concreet voorbeeld en via gesloten vragen het gesprek weer naar meer reflectief brengen ("Toolkit breed evalueren: Hoe voer je een reflectiegesprek met een leerling?," 2013)

Het stimuleren van reflectie en vaardigheden: Een reflectiegesprek is bedoeld om de leerling inzicht te geven in eigen leer- en werkgedrag (Hooijmaaijers, Stokhof, & Verhulst, 2009). Wanneer een leerling de eigen invloed hierop onder woorden brengt zal er, naar verwachting, bewustwording optreden. De leerkracht kan hierbij spiegelend om dit proces te versterken. De kennis die de leerling, wellicht onbewust, heeft opgedaan over het proces van leren wordt betekenisvol door het referentiekader wat de leerkracht kan bieden. Het teruggeven van de mening van de leerling door te herhalen of samen te vatten, de mening van de leerling te bevestigen of positief te benoemen, het bevordert het kritisch denken en het zelfregulerend vermogen (Marzano & Miedema, 2008)

In de kijkwijzer is ruimte om ook de houding en de reactie van de leerling weer te geven. In een gesprek zou te zien en te horen moeten zijn dat een leerling positief reageert op de leerkracht. Het moet een gesprek zijn, geen referaat van de leerkracht.

Resultaat observatie leerkrachten Comperio College

In november 2014 zijn de drie leerkrachten van het Comperio College gefilmd door een collega met een SVIB-certificaat (Sociale Video Interactie Begeleiding). De opname is eerst door deze collega besproken met de gefilmde leerkracht. Daarna hebben de 3 leerkrachten van het Comperio College de opnames bekeken met de kijkwijzer. De observatie is vervolgens door hen besproken.

Wat opvalt in de opnames is de reactie van de leerlingen. Ze zijn helemaal bij het gesprek en worden niet afgeleid door wat er om hen heen gebeurt. In een gesprek neemt de leerling het toetsenbord over van de juf. Hij typt en zij zit met de armen over elkaar te kijken. Het is het meest duidelijke beeld van interactie tussen leerkracht en leerling. Alle gefilmde gesprekken geven blijk van interactie en betrokkenheid van de beide gesprekspartners. Bij de houding van de leerkracht valt op te merken dat het voeren van het gesprek voor de computer een nadeel heeft als het gaat om oogcontact. De leerkrachten tikken meteen de weergave van het gesprek in op het formulier. Nadeel is dat er dan naar het scherm wordt gekeken. Voordeel lijkt dat de leerling meteen ziet wat er weergegeven wordt. Ook opvallend is de tevredenheid bij beide gesprekspartners als aan het eind van het gesprek de conclusie wordt getrokken en het kruisje op de voortgangsbalk wordt ingevuld. Hier wordt veel positief benoemd en kun je aan de kinderen en de leerkrachten zien dat ze blij zijn met het resultaat. In de vergelijking tussen de drie leerkrachten valt op dat er weinig verschil is in gesprekstechniek en wijze van vragenstellen. Het lijkt niet uit maken met welke juf er gesproken wordt; de benadering is vrijwel gelijk.

Als we kijken naar de theorie over het voeren van reflectiegesprekken kun je voorzichtig concluderen dat de techniek in dit team beheerst wordt. Als de hypothese is dat het spreken over persoonlijke leerdoelen bijdraagt aan de ontwikkeling van het (hoogbegaafde) kind, dan is aan de voorwaarden voor het voeren van reflectiegesprek voldaan

Delfos, M. F. (2005). *Luister je wel naar mij, gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Hooijmaaijers, T., Stokhof, T., & Verhulst, F. (2009). *Ontwikkelingspsychologie voor leerkrachten basisonderwijs* Assen: Van Gorcum.

Marzano, R., & Miedema, W. (2008). *Leren in vijf dimensies. Moderne didactiek voor het voortgezet onderwijs*. Assen, Nederland: Koninklijke Van Gorcum bv.

. Toolkit breed evalueren: Hoe voer je een reflectiegesprek met een leerling? (2013): CTO/SDL, toolkit competenties Nederlands breed evalueren lager onderwijs in opdracht van het Vlaams ministerie voor onderwijs en vorming.

Wisse, F. E., & Monique H.R.M.A. van der Heijden, J. J. J. M. G. J. C. (2011). *reflectiegesprekken*. Helmond: PABO Hogeschool De Kempel.

Yeager, D. S., & Dweck, C. S. (2012). Mindsets That Promote Resilience: When Students Believe That Personal Characteristics Can Be Developed. *Educational Psychologist*, 47(4), 302–314.